

Вплив регулювання на розвиток ринку електронних платежів в Україні: які перспективи?

*Інститут економічних досліджень та
політичних консультацій*

Київ, 22 листопада 2010 року

Структура презентації

- Роль електронних платежів в економіці
- Міжнародні принципи регулювання електронних платежів
- Ринок електронних платежів в Україні:
  - Поточний стан
  - Регулювання
  - Пропозиції щодо подальших регуляторних змін
- Рекомендації щодо регулювання ринку електронних платежів в Україні

Роль електронних платежів в економіці

3

Поширення електронних платежів стимулює:

1. Споживання домогосподарств
2. Розвиток фінансової системи
3. Безготівковий обіг

Результат:

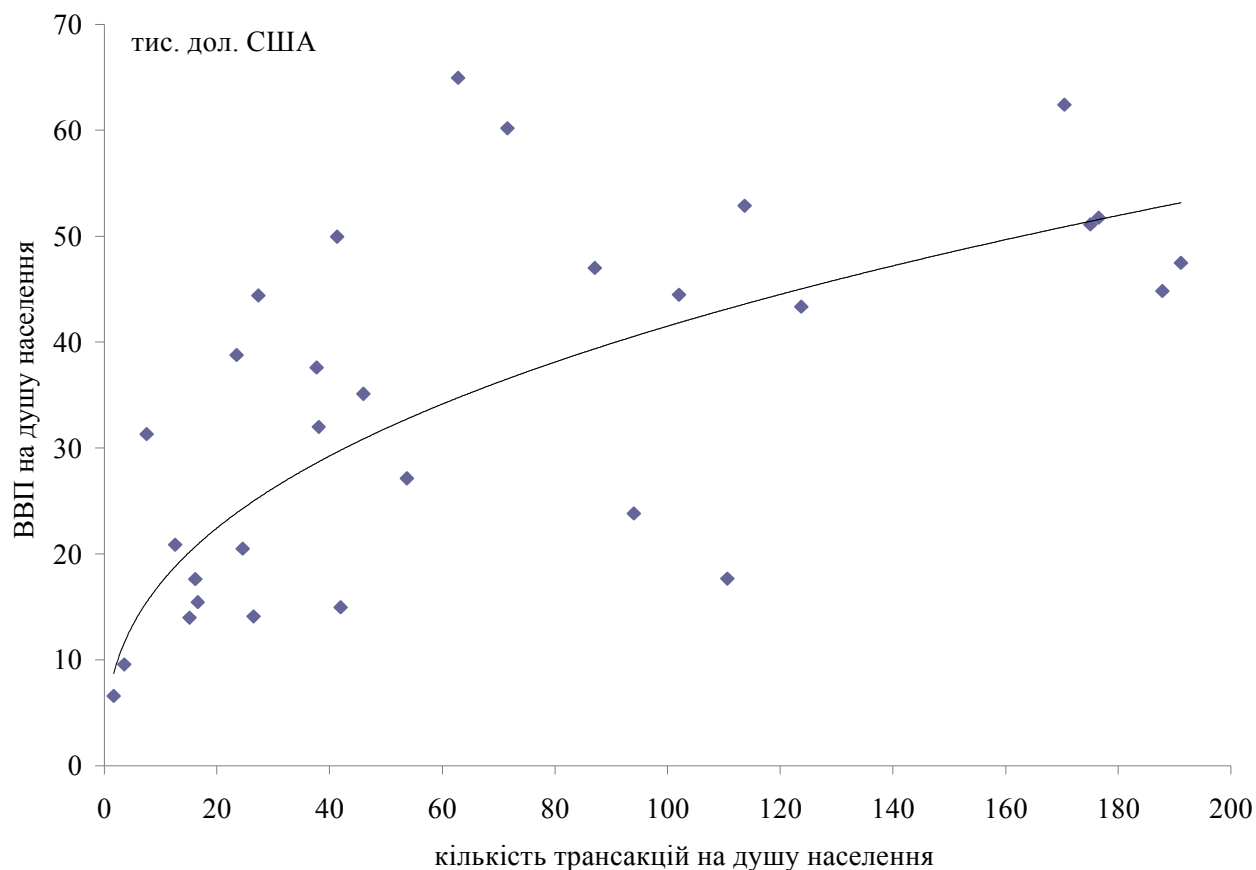
- Прискорення економічного зростання
- Зростання зайнятості
- Зростання окремих секторів, як-то торгівлі, туризму та електронної комерції
- Збільшення ліквідності банків
- Зниження вартості утримання платіжної системи
- Зменшення тіньової економіки

Електронні платежі і ВВП на душу населення

4

Залежність між кількістю безготівкових трансакцій і ВВП на душу населення у 2008 році *

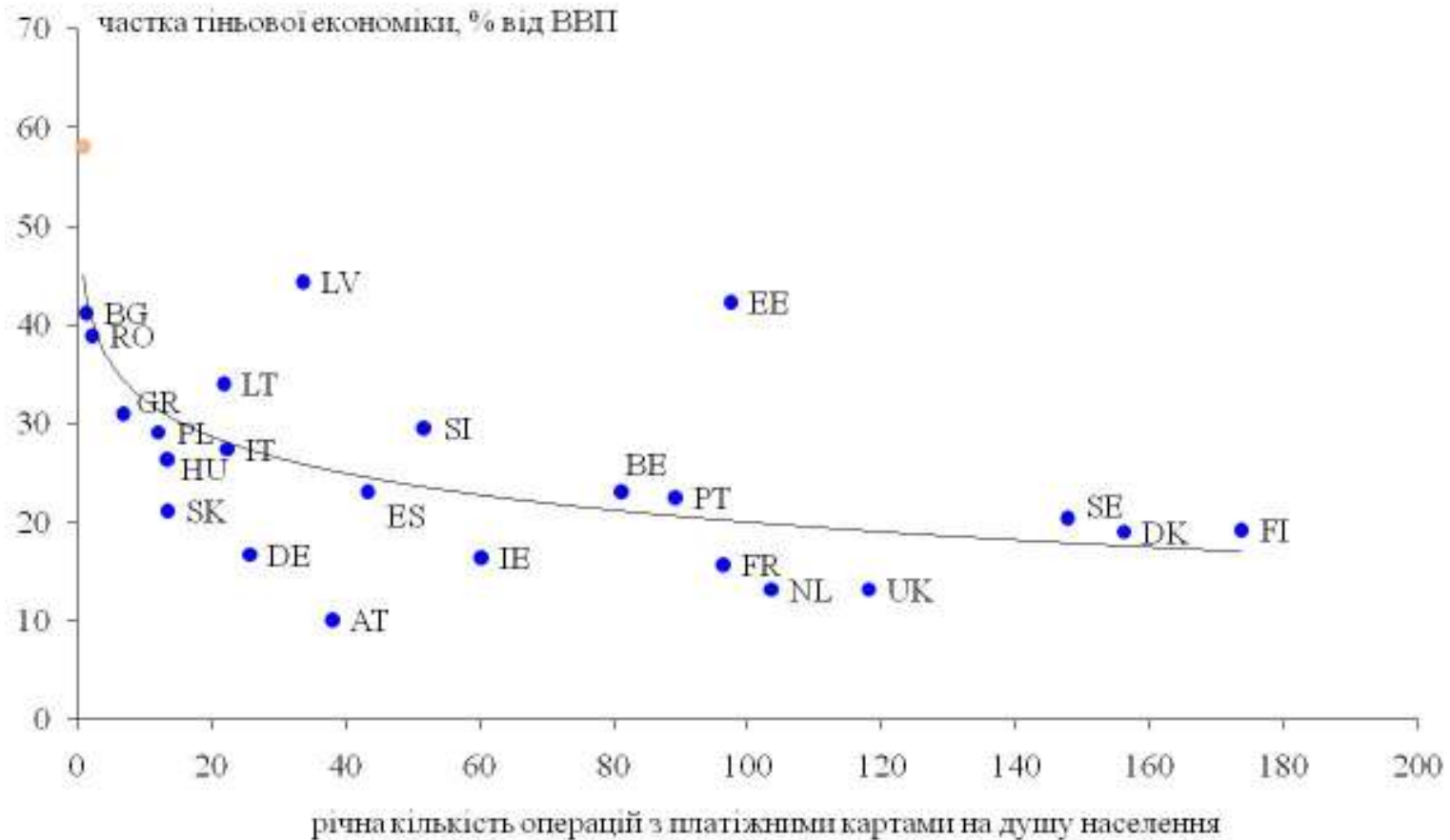

* На графіку зображені дані для 26 країн-членів ЄС (крім Люксембургу) і США, Канади, Швейцарії, Сінгапуру
Джерело: Банк міжнародних розрахунків, Європейський центральний банк

Тіньова економіка та електронні платежі

5

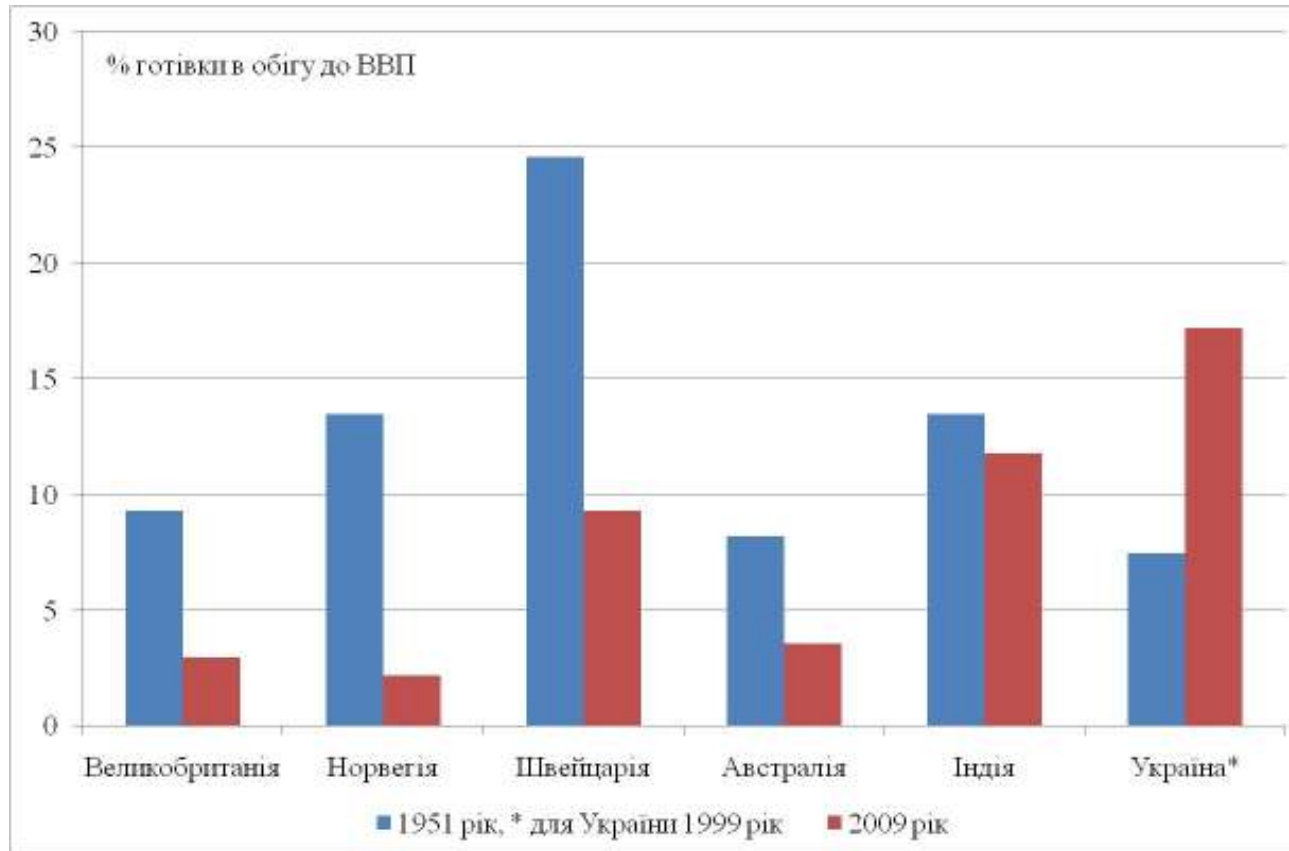

Джерело: ЕЦБ, Фридрих Шнайдер

Безготівковий обіг обмежує можливості для ухилення від сплати податків

Готівка в обігу та ВВП

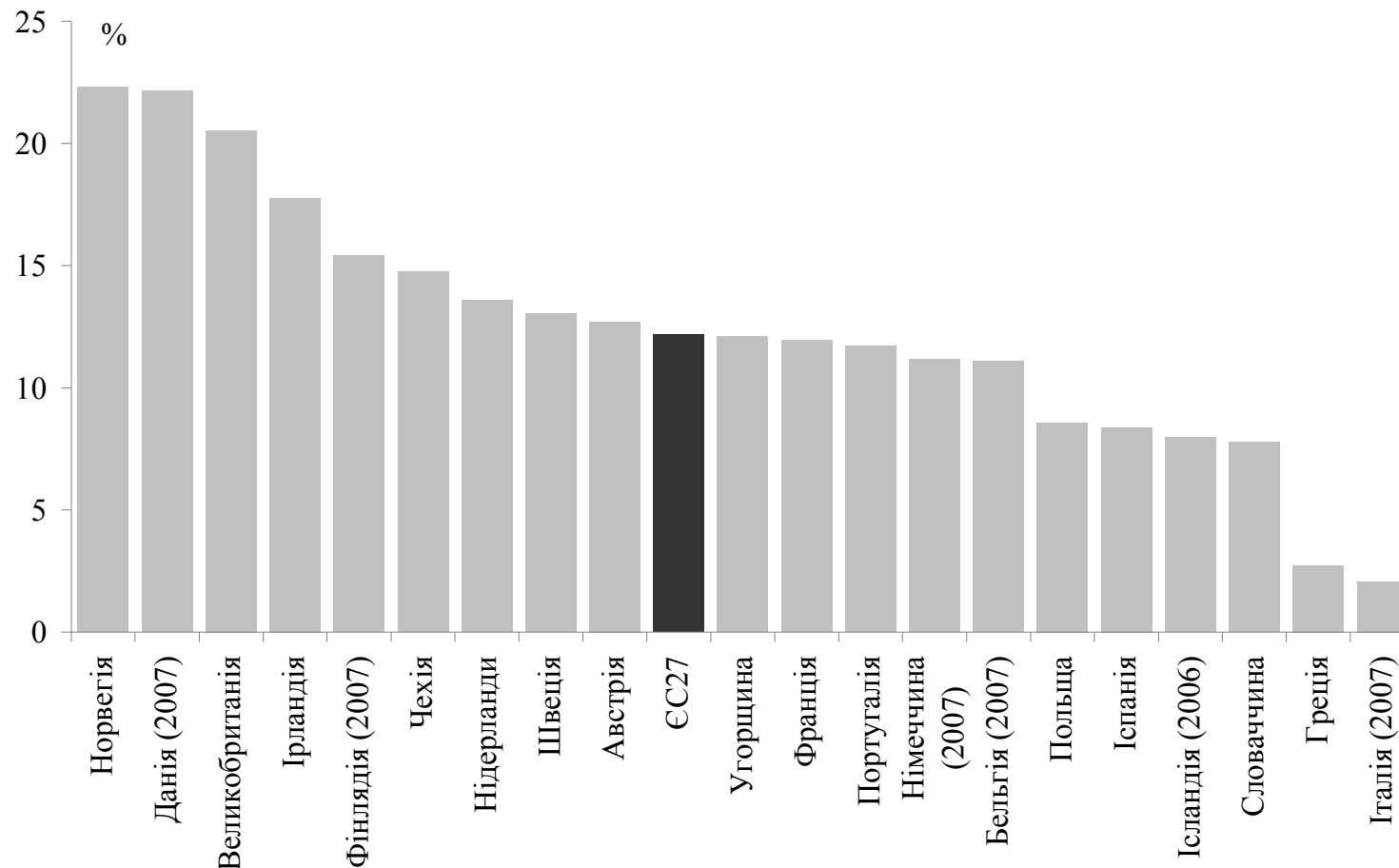

Джерело: база даних МВФ *International Financial Statistics*, власні розрахунки

Позитивні наслідки безготівкового обігу: збільшення мультиплікативного ефекту банківської системи

Доходи від електронної комерції⁷

Джерело: *Science, Technology and Industry Scorecard 2008 (OECP)*

Позитивні наслідки: зростання конкуренції, зменшення транзакційних витрат, збільшення можливостей вибору

Інститут економічних досліджень і політичних консультацій – www.ier.com.ua

Принципи: Банк міжнародних розрахунків

8

- **Обґрунтованість** правової бази
- **Чіткі правила і процедури** щодо впливу системи на фінансові ризики
- **Чітке визначення процедур** для керування кредитними і ліквідними ризиками
- **Оперативність** остаточних розрахунків
- **Своєчасність** завершення щоденних розрахунків
- **Перевага зобов'язань центрального банку** як активів для розрахунків
- **Високий ступінь безпеки та операційної надійності** системи
- **Зручність і ефективність** засобів здійснення платежів
- **Справедливість і відкритість** доступу до системи
- **Ефективність, підзвітність і прозорість** процедури керування системою

Регулювання міжнародної торгівлі послугами в СОТ

9

Способи постачання послуг:

- Транскордонна поставка, коли постачальник і споживач знаходяться в різних країнах,
- Споживання за кордоном, коли імпортер споживає послуги в країні експортера,
- Комерційна присутність - поставка послуг через філію або представництво експортера в країні споживача послуг,
- Рух фізичних осіб - поставка послуг фізичними особам-нерезидентами в країні споживача

Регулювання міжнародної торгівлі послугами в СОТ

10

Зобов'язання країн у сфері платіжних послуг

Країни з повними зобов'язаннями щодо доступу на ринок і національного режиму для платіжних послуг для транскордонних поставок і комерційної присутності

Грузія, Гаїті, Вірменія, Україна, Хорватія, Індонезія, Киргизстан, Литва, Маврикій, Молдова, Естонія, Гаїті, Гонконг, Монголія, Мозамбік, Нігерія, Панама, Соломонові острови, Зімбабве, Уругвай, Туреччина

Країни з повними зобов'язаннями щодо доступу на ринок і національного режиму для платіжних послуг через комерційну присутність

Албанія, Аргентина, Китай, США, Австралія, Канада, Еквадор, ЄС, Ісландія, Ізраїль, Японія, Марокко, Непал, Нова Зеландія, Румунія, ПАР, Шрі-Ланка, В'єтнам, Швейцарія

Зобов'язання України у сфері **11** фінансових послуг

Для транскордонної торгівлі, споживання за кордоном і комерційної присутності - **нема обмежень на доступ до ринку або на національний режим у сфері переважної більшості фінансових послуг, у тому числі:**

- Усі послуги зі здійснення виплат та грошових переказів, в тому числі кредитні, платіжні та дебітові картки, дорожні чеки та банківські чеки
- Послуги з клірингу та фінансового управління майном, в тому числі забезпечення, похідні інструменти та інші обігові інструменти
- Надання і передача фінансових даних, програмного забезпечення для обробки фінансових даних і пов'язаних операцій постачальниками інших фінансових послуг

Регулювання електронних платежів: досвід ЄС

12

- **Регулювання:** на рівні Співтовариства і на національному рівні
- ЄС розпочало створення повністю функціонального єдиного простору платежів у євро - SEPA (*Single Euro Payment Area*). Єдиний простір дозволяє уніфікувати стандарти здійснення безготівкових платежів, збільшити відкритість і конкуренцію
- **Директива 2007/64/ЄС** або Директива про платіжні послуги (*Directive on Payment Services*). Директива створила правове поле для створення єдиного платіжного ринку (ЕРА) шляхом установлення єдиного набору правил для здійснення платіжних послуг у ЄС

Електронні платежі в Україні

- Низький рівень проникнення в економіку
- Значний потенціал зростання

Стримуючі фактори:

1. Нестабільна макроекономічна ситуація;
2. Домінування готівкового обігу;
3. Недосконала державна політика;

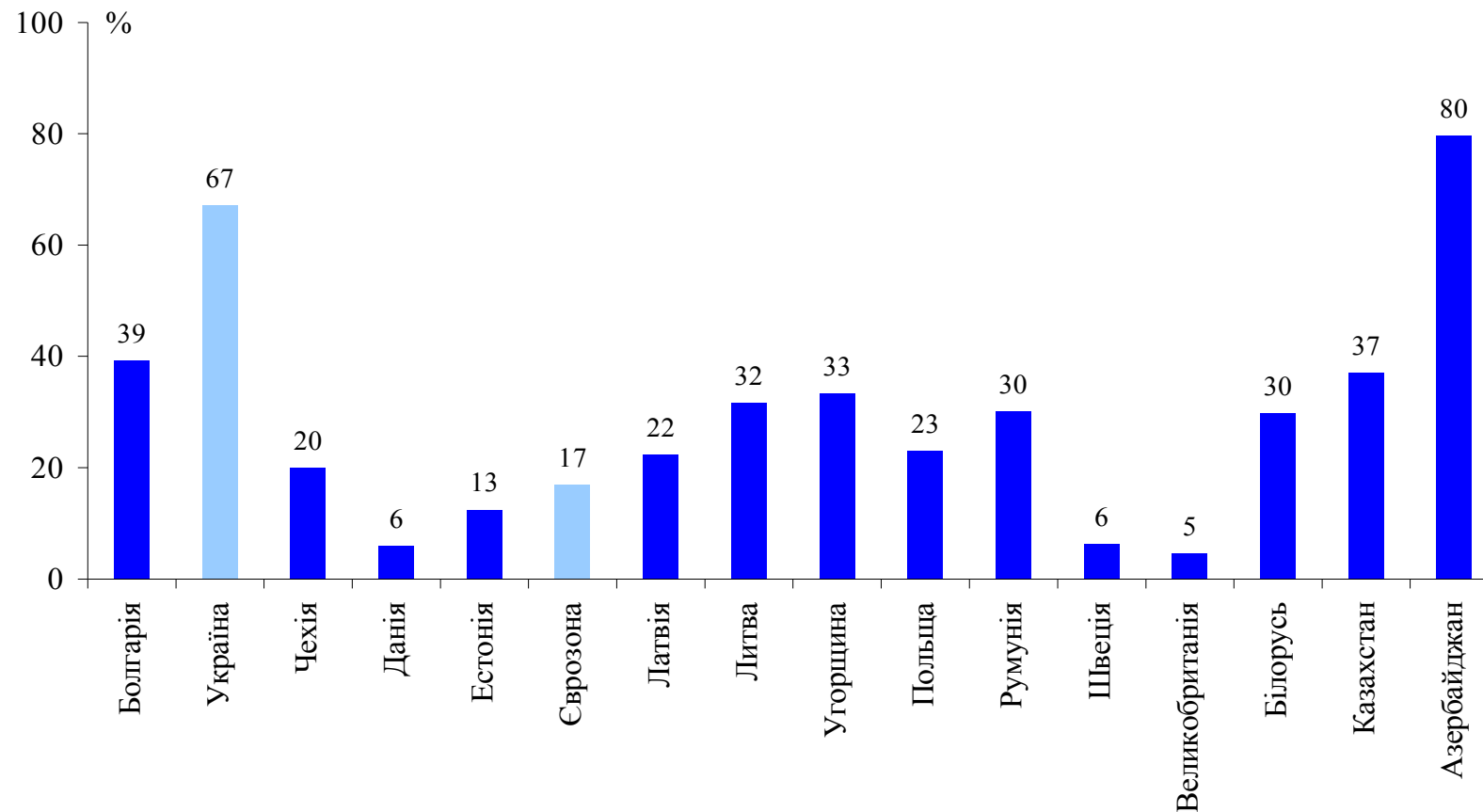
Перспективний ринок, який потребує створення сприятливих умов для розвитку!

Частка готівкового обігу в розрахунках

14

Співвідношення готівки в обігу (M0) до вузької грошової маси (M1) за станом на кінець 2009 року

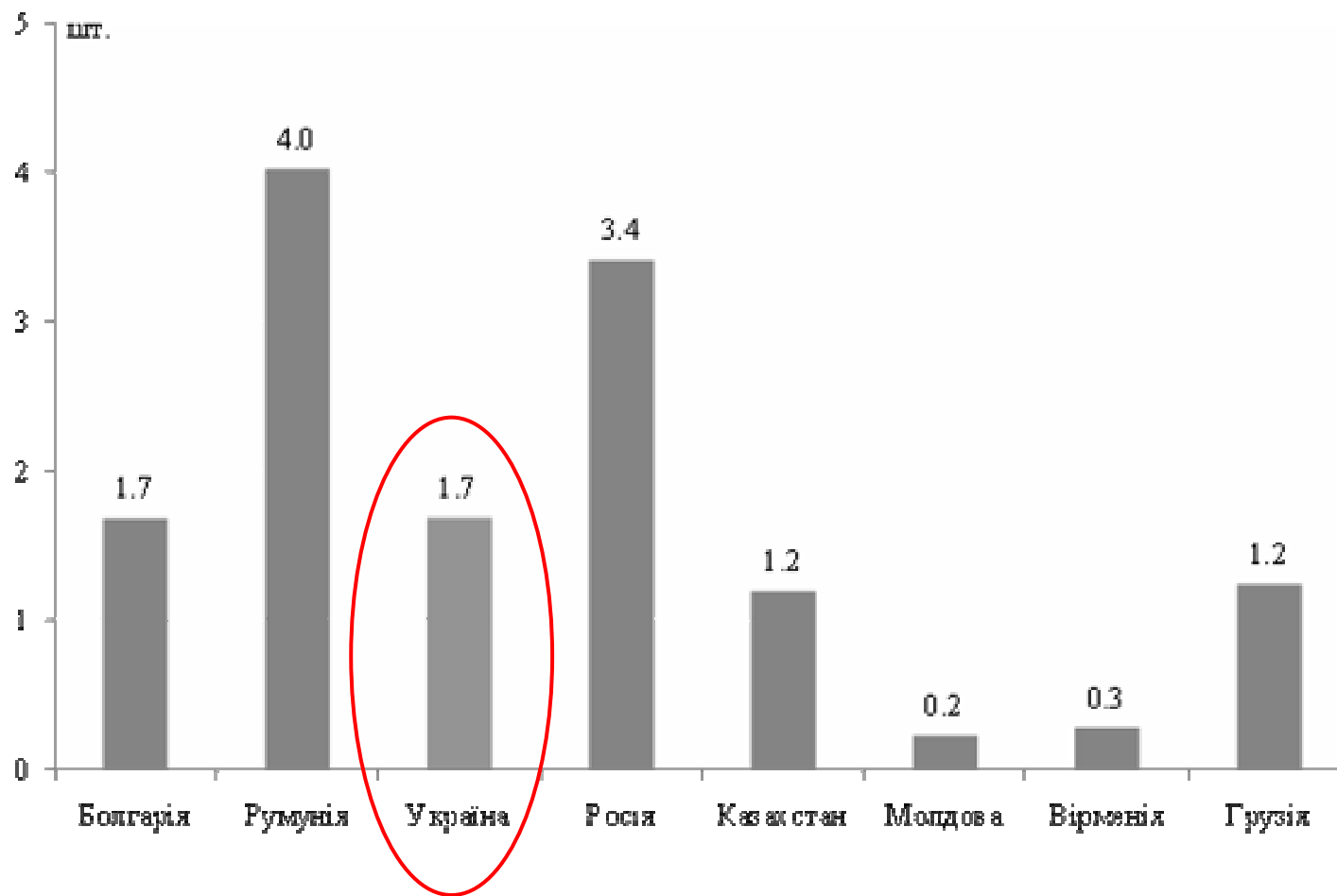

Джерело: Національний банк України, ЄЦБ

Рівень проникнення роздрібних **15** безготівкових платежів

Кількість безготівкових операцій з платіжними картами на душу населення в Східній Європі і Центральній Азії, 2009 рік

Джерело: Центральні банки, ЄЦБ, WEO database

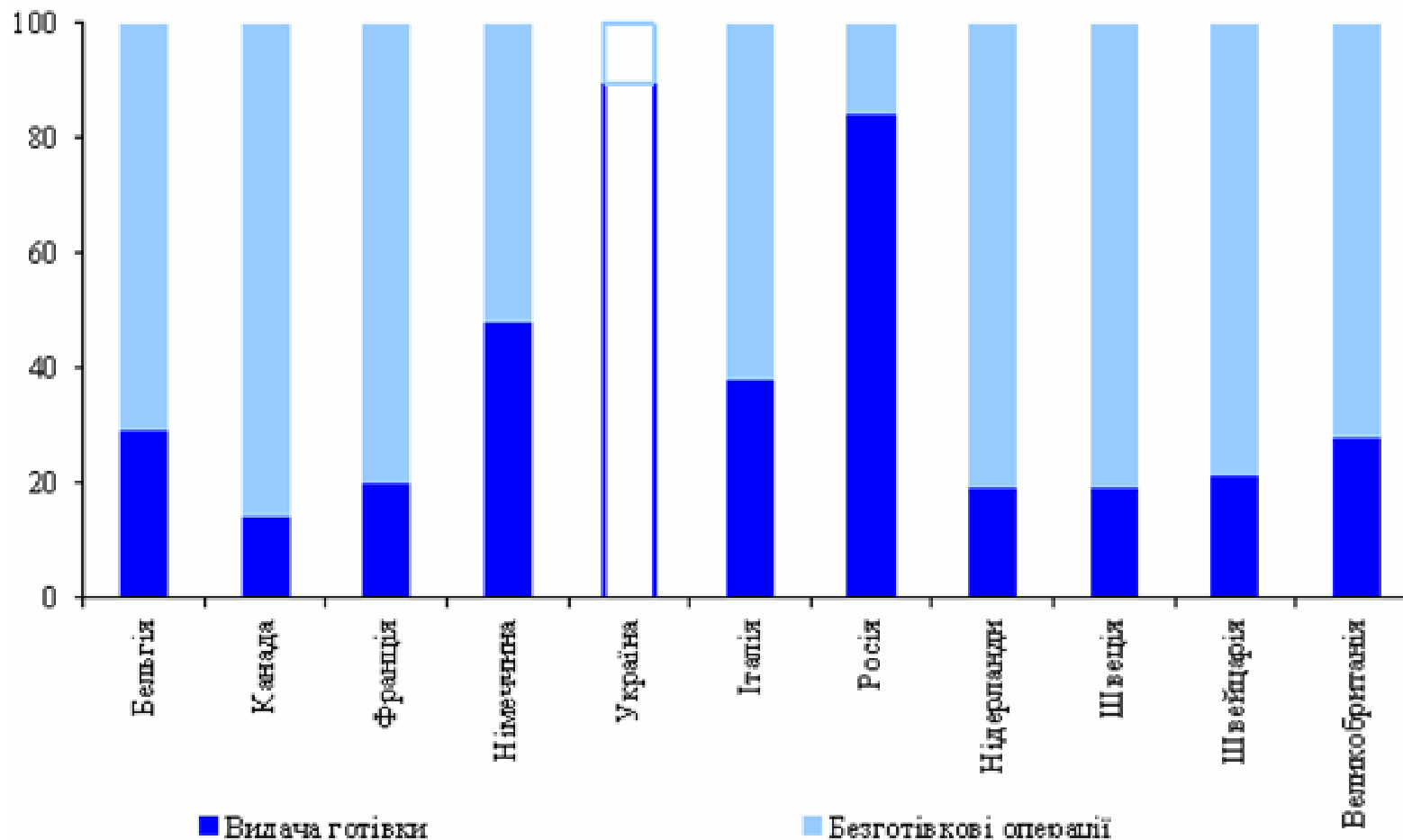
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій – www.ier.com.ua

Напрямки використання платіжних карток

16

Структура операцій по платіжних картах (кількість) у 2008 році

Джерело: Національний банк України, BIS, Центральний банк РФ

Електронні платежі в Україні: 17 система регулювання

Регулюючі органи:

1. Національний банк України

Організація платіжного простору, регулювання діяльності банків та платіжних систем

2. Державна комісія регулювання ринків фінансових послуг

Ліцензування й нагляд за небанківськими фінансовими установами

3. Державний комітет фінансового моніторингу України

Контроль над проведенням фінансових операцій

Регулювання платіжних систем: затверджені зміни

18

Постанова Кабінету Міністрів №878 від 29.09.2010

- Обов'язкове приймання спеціальних платіжних засобів підприємствами роздрібною торгівлі

Постанова НБУ №223 від 30.04.2010

- Регулювання мобільних платіжних інструментів
- Гарантії вільного доступу учасників до платіжних систем
- Обов'язкове розкриття інформації по комісійним платежам
- Вимоги до здійснення клірингових операцій
- Вимоги до формування гарантійних депозитів учасниками

Постанова НБУ №426 від 15.09.2010

- Запровадження Концепції системи нагляду (оверсайту) за діяльністю платіжних систем

Регулювання платіжних систем: запропоновані зміни

19

Законопроект №6465:

- Правила платіжних систем мають відповідати вимогам законодавства України
- Процесінг внутрішніх операцій обов'язково має здійснюватись на території України
- Створення додаткового регулятора - Платіжної Ради
- Надання НБУ повноважень здійснювати оверсайт

Законопроект №6466:

- Встановлення обов'язкового режиму приймання спеціальних платіжних засобів та відповідальності торгівців
- Повноваження державних органів по контролю за додержанням цього режиму
- Умови надання кредитів власникам кредитних карток

Концепція оверсайту

Позитив:

- Встановлення чітких меж регуляторних повноважень НБУ по відношенню до платіжних систем
- Дозволяє дотримувати баланс інтересів між гравцями на ринку електронних платежів
- Є системою "раннього виявлення" проявів недобросовісної конкуренції між платіжними системами

Негатив:

- Міжнародні платіжні системи виділені як окремий об'єкт нагляду

Ризики:

- Створення нерівних вимог до платіжних систем-резидентів та нерезидентів

Обмеження на здійснення процесінгу

21

Негатив:

- Встановлення штучного бар'єру для конкуренції на ринку платіжних систем
- Зниження рівня безпеки і надійності здійснення роздрібних електронних платежів
- Подорожчання вартості послуг платіжних систем для кінцевого споживача
- "Заморожування" технологічного розвитку платіжної системи
- Невідповідність нормам європейського права та вимогам СОТ (міжнародні санкції)

Створення Платіжної Ради

Негатив:

- Порушення принципу незалежного регулювання: створення додаткового регулятора на ринку
- Порушення балансу інтересів між учасниками ринку: можливе домінування банків в структурі Платіжної Ради
- Надання повноважень Платіжній Раді встановлювати правила роботи для платіжних систем (невідповідність міжнародній практиці)

Ризик:

- Викривлення конкурентного механізму на ринку електронних платежів в Україні

Рекомендації щодо державної політики 23

- **Стимулювання конкуренції**

Мета: Сприяти розвитку конкурентного середовища на ринку електронних платежів шляхом задля підвищення ефективності платіжної системи України і здійснення справедливого ціноутворенню на ринку

- **Боротьба з тіньовою економікою**

Мета: Вжити заходів по обмеженню розрахунків готівкою з метою боротьби з тіньовою економікою. Це дозволить збільшити фіскальні доходи держави без збільшення ставок податків, що абсолютно необхідно Україні для зниження боргового тиску і стабілізації бюджетної і соціальної сфер

Рекомендації щодо державної політики 24

- **Стимулювання поширення безготівкових розрахунків та розвитку платіжної інфраструктури**

Мета: Зменшення частки розрахунків готівкою в економіці, особливо при здійсненні покупок товарів (послуг) у роздрібній мережі, створення стимулів для підприємств роздрібної торгової мережі встановлювати платіжне обладнання

- **Удосконалення механізму захисту прав споживачів**

Мета: Посилення захисту прав споживачів на ринку електронних платежів з урахуванням інтересів інших учасників ринку

Дякуємо за увагу!

Наша адреса:

**Інститут економічних досліджень та
політичних консультацій**

вул. Рейтарська 8/5-А, Київ 01034

тел. (+38-044) 278-6360, 278-6342

факс (+38-044) 278-6336

www.ier.com.ua

institute@ier.kiev.ua

